

ธรรมปณเปื่อน

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม วันนี้วันพระ วันพระ วันโกน เราจะประพฤติปฏิบัติ

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วเป็นผู้ที่มีบุญมีกุศลไ มีบุญมีกุศล เพราะเราเกิดมาแล้วเราไม่เหยียบแผ่นดินผิด

เกิดมานะ เจอพระพุทธศาสนา ฟังธรรมๆ แล้วมันเข้าถึงหัวใจของตน ถ้าเข้าถึงหัวใจของตน เราอยากจะประพฤติปฏิบัติให้มันเป็นความจริงขึ้นมาในใจของตน

ถ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นความจริงในหัวใจของตน เราต้องมีศรัทธามีความเชื่อในพระพุทธศาสนา เราไม่ใช่ปฏิบัติตามกิเลส

กิเลสคือตัณหาความทะยานอยาก กิเลสตัณหาความทะยานอยากน้ำล้นฝั่ง ไม่มีขอบเขต จะสิ่งใดทำตามความพอใจของตนๆ ทำตามความพอใจของตนแล้วว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ ไง นี่ทำตามกิเลสไ

แต่ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติตามความเป็นธรรม

เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพฤติปฏิบัติอยู่ ๖ ปีนั่นนะ นั่นเรื่องของโลกๆ โลกที่เขาประพฤติปฏิบัติกัน เขาประพฤติปฏิบัติตามกิเลสของเขา แล้วเขาประพฤติปฏิบัติตามกิเลสของเขา แต่เวลาเราศึกษาธรรมะๆ แล้ว ถ้าเป็นกิเลสของเรา เราไม่รู้ไม่เห็นนะ แต่เราเข้าใจของเราไปไ

แต่ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา ธรรมะย่อมชนะอธรรม ถ้าเป็นธรรมๆ

อธรรม อธรรมคือกิเลสตัณหาความทะยานอยากมันบังเงา มันอ้างอิงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นอธรรม อธรรมเพราะอะไร

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจจะเป็นความจริง ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา แต่ในหัวใจของเรามันมีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก มันถึงเป็นอธรรมอธรรมๆ ทำความพอใจของตนไง ทำความพอใจของตนแต่มันไม่เป็นธรรม

ถ้ามันจะเป็นธรรมนะ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา คนเราเกิดมา ธรรมคำจุนโลกๆ เรียกร้องความเป็นธรรมๆ คนที่เขามีความทุกข์ความยากขึ้นมา เรียกร้องความเป็นธรรมๆ ถ้าเรียกร้องความเป็นธรรม ความเป็นธรรมคือความเสมอภาค ความถูกต้องชอบธรรม

ถ้าความถูกต้องชอบธรรมทางโลก เขาก็มีกฎหมายเป็นกติกา แต่ถ้าเป็นธรรมขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วมันศีลของใคร เป็นสมาธิของใคร เป็นปัญญาของใคร

ถ้ามันเป็นของกิเลส กิเลสมันครอบงำของมัน มันก็ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ เป็นธรรมโดยกิเลส

เวลาคำว่า “กิเลสๆ” เราจะชี้หน้ากิเลสได้ก็ต่อเมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้ธรรมนะ

พญามารๆ ไง อวิชาคือความไม่รู้ไง เพราะเราก็ไม่รู้ เจ้าชายสิทธัตถะออกประพฤติปฏิบัติก็ยังไม่รู้ ก็ยังไม่รู้ ก็พยายามชวนชวายเป็นอันอาจวาสนาบารมีของพระโพธิสัตว์ๆ พระโพธิสัตว์สร้างสมบุญญานุการมาแล้วสัจจะมีความเป็นจริง มีสัจจะมีความเป็นจริงแบบโลกๆ แล้วก็พยายามชวนชวามีการกระทำ โลกเขาทำกันอย่างไร เห็นไหม

เพราะเรามีการศึกษา มีการค้นคว้าอย่างนั้น ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือธรรมและวินัย ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเราๆ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ยังไม่มี

เวลาไม่มี แล้วประเพณีวัฒนธรรมทางโลกที่เขาทำกันอย่างไร เจ้าลัทธิต่างๆ ที่ปฏิญาณตนว่าเป็นศาสดาๆ ก็ไปศึกษากับเขาๆ พอศึกษากับเขามาแล้วมันไม่เป็นจริง ไม่เป็นจริง เพราะว่าเจ้าชายสิทธัตถะเป็นพระโพธิสัตว์ที่มีอำนาจวาสนา ถ้ามีอำนาจวาสนา มันต้องมีเหตุมีผล

ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริงมันต้องพิสูจน์ได้ สิ่งที่พิสูจน์ได้ พิสูจน์ได้เพราะอะไร เพราะกิเลสในหัวใจมันท่วมท้น เพราะกิเลสมันทำให้หัวใจเป็นทุกข์เป็นยากขึ้นมา เวลาจะประพฤติปฏิบัติด้วยความไม่รู้ขึ้นมา ก็ไปศึกษาค้นคว้ากับเจ้าลัทธิต่างๆ เจ้าลัทธิต่างๆ ก็ปฏิบัติแบบโลกๆ เขาไปแบบโลกเขาไป เห็นไหม สิ่งที่เป็นโลก

สมัยนั้นมันมีลัทธิศาสนาอื่นมากมายมหาศาล พราหมณ์ เช่น ต่างๆ มันมีมาก่อนสมัยพุทธกาลอยู่แล้ว แล้วความเชื่อถือเข้าไปในสายเลือดของเขา เวลาไปประพฤติกับเขาๆ ทำสิ่งใดสมบุญแบบแล้วมันก็ไม่เป็นความจริง ไม่เป็นความจริงเพราะอะไร เพราะมันแก้กิเลสไม่ได้

พอแก้กิเลสไม่ได้ คนที่มีสัจจะมีความจริง ก็มันแก้ไม่ได้ มันแก้ไม่ได้เพราะเรายังไม่สิ้นสุดแห่งทุกข์ มันยังมีความสงสัย แล้วเกิด เกิดอย่างไรละ แล้วเวลาเกิด แก่ เจ็บ ตายมันเป็นอย่างไรละ แล้วถ้ามันสิ้นสุด มันสิ้นสุดกันตรงไหนละ มันก็สงสัย มันมีความลังเล มีความสงสัยในหัวใจของตนใจ

ละทิ้งความเชื่อในประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสมัยนั้น แล้วมาประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ บุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ เห็นไหม นี่พระอรหันต์ วิชา ๓ โดยสัจจะโดยความเป็นจริง

โดยสัจจะโดยความเป็นจริงขึ้นมา เวลาชำระล้างกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ บุคคล ๔ คู่ จิตใจนี้เป็นความมหัสจรรย์ เวลาเป็นบุคคล ๔ คู่ใจ

เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม นั่นก็เป็นเพราะบุญกุศล ตกนรกอเวจีไปก็เพราะบาปของตนที่สร้างบาปหนากรรมหนา ตกนรกอเวจีขุมนั่นแล้วแต่ที่กรรมมันให้ผล เวลาถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาในหัวใจ จิตนี้เป็นได้หลากหลายนักๆ

เวลาหุตาที่มันสว่างแล้ว เห็นไหม บุพเพนิวาสานุสสติญาณนี่อดีตชาติ จตุปปาตญาณที่
กำเนิด กำเนิดของสัตว์โลกที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ อาสวกษยญาณทำลายอวิชชา ทำลาย
พญามาร มารที่เป็นเชื้อโซที่ทำให้จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันได้ทำลายหมดสิ้นไปแล้ว
มันสิ้นสงสัย มันจบกระบวนการของมัน

เกิด เกิดอย่างไร ตั้ง ตั้งอยู่อย่างไร เกิด แก่อย่างไร ชราคร่ำคร่าอย่างไร เวลาหมดอายุขัย
แล้วมันไปไหน มันไปไหนเพราะมันมีอวิชชา มันมีพญามารที่รู้ที่เห็นอยู่นั้น แล้วทำลายพญามาร
พ้นจากการครอบงำของมาร พ้นจากวัฏฏะ

วิภูสงสาร กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันถึงเห็นว่าจิตใจของคนที่ประพฤติปฏิบัติมันถึง
มหัศจรรย์ขนาดนั้นนะ บุคคล ๔ คู่ บุคคล ๘ แล้วบุคคล ๘ ใครเป็น

ใจนี้เป็น เป็นเพราะอะไร

เป็นเพราะมีมรรคมีผล ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ไฉ่ เหตุให้เกิดทุกข์คือกิเลส ทุกข์คือผลของกิเลสที่มันบั่นให้

นี้ไฉ่ กิเลสมันเป็นความทุกข์ความยาก แล้วเราเกิดมามันมีกิเลสต้นหาความทะยานยาก
ในหัวใจ ศีลธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นทฤษฎี ทรงจำธรรมวินัยๆ
แล้วใช้เป็นประโยชน์กับตัวเองหรือไม่

นี้ไฉ่ ชาวพุทธๆ ที่เกิดมานับถือพระพุทธศาสนา นับถือพระพุทธศาสนาที่ทะเบียนบ้านใน
นับถือพระพุทธศาสนาที่ทะเบียนบ้านนะ แล้วกิเลสต้นหาความทะยานอยากในหัวใจของตนไฉ่
ทำให้ชีวิตนี้ทุกข์นี้ยากลำบากลำบาก ทุกข์ไปหมด ทุกข์แสนทุกข์

ถ้าเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เราเห็นประเพณีวัฒนธรรม เขาทำบุญกุศล
ขึ้นมาก็เพื่อบรรเทาทุกข์ๆ ของเขา ถ้าจิตใจมันเร่าร้อน ไปวัดไปวาไปกราบพระ ให้พุทธคุณ
ธรรมคุณ สังฆคุณคุ้มครองดูแลรักษา รักษาเพราะอะไร เพราะเราไม่มีที่พึ่งที่อาศัย

แต่ถ้าเรามีที่พึ่งที่อาศัย เราฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา ถ้าฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา มัน
มีสติปัญญาไฉ่ มีสติปัญญาควบคุมดูแลหัวใจของตน มันก็จะเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดของตน

ถ้าเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดของตน สิ่งทีเวลากิเลสตัณหาความทะยานอยากมันยุมันหาย มันชักจูง มันดูดกระชากของมันไป มันมีแต่ความทุกข์ความยากของมัน เราศึกษาธรรมะของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราฝึกหัดปฏิบัติของเราให้มันเกิดความรู้สึกนึกคิด เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด มีสติปัญญาเท่าทันความรู้สึกนึกคิด

ฝึกหัดธรรม ฝึกหัดธรรมโสดมันเป็นความสุขๆ เป็นความสุข ความสุขเพราะอะไร เพราะบุคคลคนนั้นเป็นผู้ได้เผชิญกับสัจจะความจริงในข้อเท็จจริงในหัวใจของตนเอง

เวลามันทุกข์มันยาก มันทุกข์มันยากเพราะกิเลสตัณหาความทะยานอยากที่มันรู้เท่าทัน มันๆ กิเลสเป็นเรา เราเป็นกิเลส กิเลสมันชักจูงของมันไป เวลาชักจูงไป มันก็ทุกข์มันก็ยากของมัน เพราะอะไร เพราะผลของการกระทำนั้นมันทำ กิเลสมันปลิ้นมันปล้อน มันหลอกมันลงขึ้น ไปให้มีการกระทำ พอทำเสร็จแล้ว วิวากรรมๆ ใครเป็นคนรับผิดชอบล่ะ

สิ่งทีมันเกิดขึ้นมา สัญญาอารมณ์ขึ้นมามันเกิดจากจิต กิเลสตัณหาความทะยานอยาก ขึ้นมามันดินรนในหัวใจของตน มันก็พาให้กระทำสิ่งนั้น พอทำสิ่งนั้น มันก็เป็นบาปเป็นกรรม ขึ้นมา สิ่งทีเป็นผู้ที่รับผิดชอบ เป็นผู้รับผลนั้น ก็คือจิตของตน

เวลาที่มันไม่เท่าทัน มันก็ลากถูลากจูงไปอย่างนั้น แล้วมันความทุกข์ความยาก มันก็ทำให้ชีวิตตกต่ำ ชีวิตนี้มีความทุกข์ความยากตลอดไป แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญาของเราขึ้นมา เราจะสร้างบุญสร้างกุศลของเรา เราจะฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา ถ้าฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา เห็นไหม

ในทางฆราวาส ในบริษัท ๔ อุบาสก อุบาสิกา เขาประพฤติปฏิบัติของเขา เวลาประพฤติปฏิบัติของเขาขึ้นมา เขามีสติปัญญาขึ้นมา เขาเท่าทันความคิดของเขา ความคิดทีกิเลสมันดูดกระชากลากไป มันเท่าทันกิเลส มันเท่าทันกิเลส มันก็มีสติสัมปชัญญะไง มันก็ปล่อยวางไป เวลาปฏิบัติโดยสังคม โดยโลกทีเขาประพฤติปฏิบัติกัน มันก็เป็นบุญเป็นกุศลของเขา

นี่พูดถึงว่า เวลาถ้ากิเลสมันให้แต่ผลความทุกข์ความยากๆ ความทุกข์ยากทั้งสิ้น เพราะมันเป็นกิเลส มันเป็นตัวหาความทะยานอยาก ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์

ถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาจนมันมีมรรค ๘ มรรคมีสติชอบ ปัญญาชอบ เพียรชอบ มันเห็นคุณค่าเลยไง ถ้าเห็นคุณค่าขึ้นมา มันมีความสุข เออ! มีความสุข มีความอึดเอิบในหัวใจของตน แล้วไม่ทุกข์ไม่ยากไปกับสังคม กระแสสังคมโลกนี้ เพราะกระแสสังคมของโลกนี้ผลของวิญญูะไง

ใครจะดี ใครจะชั่ว มันอยู่ที่เวทีที่กรรมของสัตว์ แล้วเวรกรรมของสัตว์ จิตนิสัยของคนแต่ละคนมันแตกต่างกัน นี่แตกต่างกันไป เห็นไหม แล้วถ้าคนที่จิตใจที่มันหยาบช้า มันก็เป็นพาลชน มันก็ทำลายเขาไปทั่ว ทำลายเขาไปทั่วแล้วเราจะไปหักไปห้ามเขาได้อย่างไร

เราหักห้ามเขาไม่ได้ เพราะอะไร

เพราะเขาคิดว่าสิ่งนั้นเป็นความถูกต้องชอบธรรมของเขา เขาวานันนั้นเป็นสิทธิเสรีภาพ เป็นสิ่งที่เขาพอใจของเขา

เราไปบอกเขาให้เขามีสติปัญญา เขาบอกว่า ใ้อพวกคนโง่ ไม่เท่าทันคน

ไม่เท่าทันคน มันมีสติปัญญาในหัวใจของตนไง มันเท่าทันกิเลสในใจของเรา ใ้อกิเลสที่มันปล่อยจนมันเคยชินเคยตัวนั่นแหละ ตัวนั้นนะตัวร้าย ตัวร้ายขึ้นมา เวลามันฉุดกระชากลากไปมันทุกข์มันยากทั้งนั้นนะ

กิเลสเป็นทุกข์ๆ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์

เราฝึกหัดๆ ขึ้นมา ถ้ามันมีสติมีปัญญาของมัน มันก็เท่าทันของมันไง ถ้าเท่าทันของมัน สิ่งนี้เราฝึกหัดปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมแบบโลกๆ ใจ โลกๆ สิ่งนั้นก็ประโยชน์ พระพุทธศาสนาไม่ให้เป็นใคร ไม่ให้เป็นนอกจากพระพุทธศาสนา นอกจากคำอบรมบ่มเพาะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือธรรมะ

ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา

ธรรมวินัยเป็นศาสดาของเรา ถ้าเรามีศาสดาคุ่มครองเรา เราก็เป็นชาวพุทธ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่อาศัย แล้วถ้าจะเอาจริงเอางังแบบพระปฏิบัติ แบบผู้ที่จะเข้าถึงธรรมที่ว่าบุคคล ๔ คู่

ถ้าโลกเขาปฏิบัติ ปฏิบัติแบบโลกๆ ใ ปฏิบัติแบบโลกๆ ก็ปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ก็มีธรรมโอสถเป็นที่พึ่งที่อาศัย ก็อาศัยตรงนั้นไป มันก็เป็นปฏิกุณเฑ

แต่ถ้าจะเอาจริง

นี่บอกว่า มนุเฑย์เกิดมามันก็มีสมาธิของมันอยู่แล้ว

ถ้าคำว่า “สมาธิ” มนุเฑย์ สมาธิของความเป็นปฏิกุณเฑคนหนา ปฏิกุณเฑมีสมาธิมาก สมาธิ
น้อย เขาก็เป็นปฏิกุณเฑของเขา แต่พระพุทเฑ พระธรรม พระสงฆ์ พระสงฆ์ อริยสงฆ์ พระอัญญา
โกณฑัญญะ สงฆ์องค์แรกของโลกเฑ ถ้าสงฆ์องค์แรกของโลก จิตมันต้องมีความสงบระงับ
มากกว่านั้น ถ้าความสงบระงับมากกว่านั้น เห็นไหม

เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านบอกให้ทำความสงบของใจเข้า
มาก่อน คือทำสมาธิ คือทำสมถกรรมฐาน

ผู้ที่ปฏิบัติไม่เป็นขึ้นมา เขาบอกว่า สมาธิไม่ต้องทำมัน ทำสมาธิแล้วปัญญาจะเกิดเอง

ปัญญาจะเกิด ปัญญาที่เขาใช้สติปัญญาของเขา เขาว่านั้นคือปัญญาเฑ

ใช่ มันเป็นปัญญา แต่มันเป็นปัญญา เวลาชาวพุทเฑที่เกิดมา ก็เลสมันทุกข์แสนทุกข์ ทุกข์
เสียดแทงหัวใจจนมีความทุกข์มากมายมหาศาล เวลาเขาฝึกหัดปฏิบัติเพราะกระแสสังคม เรา
ฝึกหัดปฏิบัติของเขา ปฏิบัติของเขาขึ้นมา ถ้าเขามีสติปัญญาในธรรมะขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเฑ มันก็เท่าทัน ธรรมะมีความสุขๆ เฑ ถ้าสุขอย่างนั้นมันก็สุขแบบโลกๆ แบบ
โลกๆ เพราะเขาปฏิบัติเพื่อความสุขความสงบในหัวใจของตน เขาก็ว่านั่นเป็นธรรมเฑ

นั่นเป็นธรรมของชาวพุทเฑเฑ ชาวพุทเฑในพระพุทเฑศาสนาที่ประพฤติปฏิบัติ

แต่เราจะปฏิบัติตามความเป็นจริงของเราขึ้นมา มันในวงปฏิบัติ พระปฏิบัติเฑ เฑ

เวลาพระบ้านๆ พระบ้านเขามีการศึกษา มีการค้นคว้า เขาก็ปฏิบัติของเขา เขาก็เป็นพระ
ที่ติงามมีศีลมีธรรม นั่นก็เลื่อมใส น่าเคารพบูชา

แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา ท่านเอาจริงเอาจังของเราขึ้นมา พระป่าๆ พระกรรมฐาน วิปัสสนาธุระ คั่นถธุระไง คั่นถธุระก็ต้องมีศีลมีธรรม ต้องเข้าใจธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเป็นบรรทัดฐาน

ในการเผยแผ่ธรรมๆ เผยแผ่ธรรม ธรรมและวินัย ศาสดา พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา เราก็เผยแผ่ธรรมในวงพระพุทธศาสนา

ในวงพระพุทธศาสนาก็ธรรมและวินัยที่ศึกษามา นั่นละในวงพระพุทธศาสนา ต้องให้เป็นข้อเท็จจริงของมัน

เราเผยแผ่ธรรม เผยแผ่ธรรมขึ้นมา นั่นก็เป็นเผยแผ่ความรู้ให้โลกเขารู้ได้ โลกก็รู้ได้แล้ว เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ก็ปฏิบัติขึ้นมา ก็เลสเป็นทุกข์ ถ้าธรรมเป็นสุขๆ เขาก็มีสติมีปัญญารักษาของเขา มันก็เป็นประโยชน์กับสังคม ประโยชน์กับโลก มันเป็นที่พึ่งที่อาศัยที่อยู่ในสังคม

แต่ถ้าเอาจริงเอาจัง พระปฏิบัติ เวลาพระปฏิบัติปฏิบัติจากครูบาอาจารย์ วิปัสสนาธุระๆ ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ดีงามไป ท่านจะให้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา

แล้วสิ่งที่ทางสงฆ์เขาปฏิบัติอยู่แล้ว มันก็เป็นปฏิบัติแบบโลกๆ ปฏิบัติแบบอำนาจวาสนาของคนที่มีมันเป็นอุปาสก อุปาสกที่เขาทำได้มากน้อยขนาดไหน

แต่ถ้าจะทำความจริงจริง สัจจะความจริง ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มันจะรู้จริง มันรู้จากไหน มันรู้จากประพฤติปฏิบัติ

เวลาพระสุกัททะไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน

ศาสนาไหนเขายอดเยี่ยม ยอดเยี่ยมไปหมดเลย

สุกัททะ เธออย่าถามให้มากไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล

แล้วมันยอดเยี่ยมๆ

เธออย่าถามให้มากไปเลย คืบนี้เราจะปรินิพพาน ให้พระอานนท์บวชชะ

ให้พระอานนท์บวชเป็นพระขึ้นมา พอบวชเป็นพระขึ้นมา คืบนั้นเวลาประพฤติปฏิบัติไ้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาที่ว่่ากำหนด มีสติสัมปชัญญะพร้อม เพราะเป็น
พระอรหันต์ เป็นศาสดา เวลาจะปรินิพพาน เข้าปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อา
กาสนัญญายตนะ วิญญูณัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัณญานาสัณญายตนะ เข้า
สมาบัติ ๘

เวลาพระที่ล้อมวงอยู่ ท่านเข้าของท่านโดยนอนสี่ไฮยาสน์ พระถามขึ้นมาว่า องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วหรือยัง

พระอนุรุทธะเป็นเอตทัคคะในทางฤทธิ ในทางเจโต เข้าถึงจิตของตนได้ จิตของสัตว์โลก
ได้ มีความถนัด บอก “ยัง”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน
อากาสนัญญายตนะ วิญญูณัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัณญานาสัณญายตนะ
เข้ามาถึงระหว่างกลางนิพพานช่วงนั้น

นี่ไง สุภัททะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็เป็นสงฆ์องค์สุดท้ายที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าบวชให้ แล้วประพฤติปฏิบัติให้

นี่ไง หัวใจดวงใดไม่มีมรรค หัวใจดวงนั้นไม่มีผล

สิ่งที่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา บุคคล ๔
คู่ จิตใจที่มันมหัศจรรย์ขึ้นมา ถ้าทำความเข้าใจเข้ามา ปุณฺณ กัลยาณชน ถ้ายกขึ้นสู่ไสดา
ปัตติมรรค ไสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล
อรหัตตมรรค อรหัตตผล บุคคล ๔ คู่ไ้ ถ้าบุคคล ๔ คู่ มันมีเหตุมีผลของมันอย่างไรไ้

ถ้ามีเหตุมีผลของมัน เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติ ให้ทำความเข้าใจ
เข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามาก็นี้ไ้ ทำความสงบของใจเข้ามา

กิเลสเป็นทุกข์ ธรรมเป็นสุข

แต่กิเลสเป็นทุกข์ ธรรมเป็นสุข เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มันมี ธรรมและวินัยไง มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึกให้เราเป็นที่คุ้มครองดูแล หัวใจของเรา ถ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นความสุข ความสุขของมนุษย์ ความสุขของโลก ความสุขของชาวพุทธ

แต่ถ้าเอาความจริงๆ เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านปฏิบัติของท่าน ทำความสงบของใจ เข้ามาก่อน ทำความสงบของใจ เข้ามาก่อน เวลาทำความสงบของใจ เข้ามา ถ้ามันความสงบของมัน เห็นไหม

เวลาทางโลกๆ สิ่งที่เขาประพฤติปฏิบัติ ที่ว่ากิเลสเป็นทุกข์ ธรรมเป็นสุขนะ แต่ถ้าอากาศที่มันปนเปื่อน อากาศเป็นพิษ อากาศเป็นพิษ เวลาขาดอากาศหายใจ ตาย เวลาอาหารเป็นพิษ อาหารปนเปื่อน เวลาอาหารปนเปื่อน เวลาใครกินเข้าไป ใครกินอาหารที่ปนเปื่อน อาหารที่เป็นพิษเข้าไป อาหารเป็นพิษ มันอาเจียน อาเจียนออกมา มันมีอาการต่างๆ จนถึงที่สุด ถ้าแก้ไขไม่ทัน ตาย อาหารเป็นพิษ

ถ้าอากาศเป็นพิษๆ อากาศเป็นพิษ คนถึงสิ้นชีวิตได้เหมือนกัน

แต่ถ้าเวลาฝึกหัดปฏิบัติของเขา เขาฝึกหัดในฐานะของอุบาสก กิเลสเป็นทุกข์ๆ ธรรมเป็นสุขๆ

นั่นธรรมเป็นสุข นั่นมันก็เป็นที่เป็นจริงนิสัย เป็นความรู้สึกนึกคิดของคน

แต่เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นวิปัสสนาธุระๆ ไง

เวลาธรรมมันปนเปื่อน ธรรมมันปนเปื่อน ธรรมมันจะเป็นพิษ ธรรมเป็นพิษ เพราะปฏิบัติ สิ่งที่ว่าสมาธิ ทำสมาธิเป็นสมณะ สมณะมันไม่ใช่วิปัสสนา มันแก้กิเลสไม่ได้ๆ ไง เวลาธรรมมันจะเป็นพิษไง มันจะไม่เป็นประโยชน์กับใครเลยไง

แต่ถ้ามันเอาจริงเอาจังของเราขึ้นมา สิ่งที่ว่าธรรมปนเปื่อนๆ ปนเปื่อนมา ปนเปื่อนกับกิเลสค้นหาความทะยานอยากของตน เวลาปุณณ เวลาคูบาสิก คูปาสิกา เขาปฏิบัติของท่าน

กิเลสเป็นทุกข์ๆ มันทุกข์มันยาก มันตรอมใจ มันทรมานหัวใจ มันเป็นทุกข์ เป็นทุกข์มากๆ เวลาไปฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาเนะ ธรรมมันเป็นสุขๆ มันรู้เท่าทันใจ

มันรู้เท่าทัน มันก็มีรัตนตรัย มีที่พึ่งที่อาศัย ที่พึ่งอาศัยแล้วมันไปชำระล้างกิเลสตรงไหน มันไปทำให้เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาตรงไหน แต่เขาก็ได้ประโยชน์ใจ เขาได้ประโยชน์กับพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีประเพณีวัฒนธรรม มีศีลมีธรรม เวลาวันพระ วันโกน ไปวัดไปวา ไปฟังธรรม จำศีล จะหวังว่าเป็นคนดีใจ ถ้าหวังว่าเป็นคนดี มีให้อภัยต่อกัน มีน้ำใจต่อกัน สังคมร่มเย็นเป็นสุข พอสังคมร่มเย็นเป็นสุข สมณะชีพราหมณ์ได้ประพฤติปฏิบัติใจ

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ากิเลสมันเป็นพิษ เพราะอะไร เพราะมันทำให้ธรรมปณเปื่อน ปณเปื่อนด้วยกิเลสใจ ถ้าปณเปื่อนด้วยกิเลส เห็นไหม

เวลาทำความสงบของใจเข้ามาๆ ถ้าความสงบของใจเข้ามา เห็นไหม

เวลาที่ประพฤติปฏิบัติไม่มีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา มันปฏิบัติบนจอกแหน บนจอกแหน เห็นจอกเห็นแหนไหม ในแหล่งน้ำต่างๆ ที่มันมีจอกมีแหนของมันเต็มไปหมด มันมีสัตว์ มันอาศัยดำรงชีพอยู่บนจอกบนแหนนั่น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราทำสมาธิฯ บนจอกบนแหนใจ แหวกจอกแหนๆ แหวกจอกแหน ถ้าแหวกออก มันเจออะไร มันเจอน้ำใสๆ

สัมมาสมาธิฯ ทำความสงบของใจเข้ามาๆ ถ้าใจสงบระงับเข้ามา ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิ มันมีความปกติสุข สัมมาสมาธิคือจิตตั้งมั่น สมาธิก็ไม่ใช่สมาธิปณเปื่อนด้วยกิเลส

ถ้าเป็นธรรมๆ เนะ เวลาภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้น วิปัสสนาเน้นเนะ ถ้ามันเป็นสัจจะเป็นความจริง สัมมาทิฐิถูกต้องชอบธรรม มันก็จะเป็นธรรม มันไม่ปณเปื่อน

การปณเปื่อนกิเลสๆ เพราะอะไร

เพราะว่าเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุคคล ๔ คู่ จิตนี้เป็นได้หลากหลายนักๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภณารื้อสัตว์ชนสัตว์ก็รื้อหัวใจของสัตว์โลก แล้วหัวใจของสัตว์โลก ปุณฺชนคนหนา กิเลสร้อยเปอร์เซ็นต์ กิเลสเต็มๆ เลย ถ้ากิเลสร้อยเปอร์เซ็นต์ กิเลสมันครอบงำ แล้วคนที่ประพฤติปฏิบัติของเขา เขาต้องทำความเข้าใจของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามาไม่ให้สมาธิเป็นพิษ

สมาธิเป็นพิษ ว่างๆ ไง

เวลาอุบาสก อุบาสิกา เขาประพฤติปฏิบัติของเขา เขามีความสงบระงับของเขาขนาดไหน นั่นมันเป็นความสงบระงับด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยอำนาจวาสนาของเขา เวลากิเลสมันทุกข์มันยากขึ้นมา เวลามันเท่าทันๆ ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าธรรมะเป็นสุขๆ มันเท่าทันอารมณ์เท่านั้น ถ้ามันเท่าทันอารมณ์เท่านั้น เห็นไหม

ปุณฺชนคนหนาทำสมาธิได้ยาก สมาธิของเขา สมาธิของปุณฺชน สมาธิของมนุษย์ไฉน คนเราเกิดมาต้องมีสมาธิ สมาธิสั้น สมาธิยาว มันก็เป็นสมาธิของมนุษย์ สมาธิของปุณฺชนคนหนา

เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านให้ทำความเข้าใจของใจเข้ามาก่อน นี่คันถธุระ ถ้ามีความสุข มีความสงบในใจของตน มันก็มีหัตถจริยในพระพุทธศาสนา แล้วถ้ามีหัตถจริยในพระพุทธศาสนา เพราะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่อาศัย เขาก็อาศัยพึ่งพาอาศัยในพระพุทธศาสนา ถ้าเป็นพระก็เป็นผู้มีศีลมีธรรม มันก็เป็นผู้ที่น่าเลื่อมใส

เวลาปฏิบัติขึ้นมา เพราะอะไร

เวลาปฏิบัติขึ้นมาตามข้อเท็จจริงโดยพระกรรมฐาน นั่นมันจะเป็นอริยทรัพย์

เวลาสวดปาติโมกข์ นี่ไง ปาราชิก ๔ อวดอุตตริมนุสสธรรม ตั้งแต่ฉานสมาบัติขึ้นไป ฉานก็สมาธินี้ไง

โดยธรรมชาติ โดยปุณฺชน ปุณฺชนเขาก็มีสมาธิของเขา แต่สมาธิของเขาเป็นสมาธิของปุณฺชน แต่ถ้าเป็นฉาน เป็นสมาบัติ เป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา มันอวดอุตตริมนุสสธรรม มันจะธรรมเหนือมนุษย์ไฉน ถ้ามันธรรมเหนือมนุษย์ เวลาทำความเข้าใจของใจเข้ามา ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ จิตที่

ไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น มันเป็นความมหัศจรรย์ในตัวมันแล้ว ถ้ามันมหัศจรรย์ในตัวมันแล้ว แล้วมันเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่

ถ้าเป็นข้อเท็จจริง แล้วปฏิบัติเริ่มต้นมันจะล้มลุกคลุกคลาน เดียวก็เป็นสมาธิ เดียวมันก็คลายออก

แล้วความเป็นสมาธิ เวลาถ้ามันจะเป็นสมาธิโดยที่คนที่ไม่มีความชำนาญสมาธิ มันก็เหมือนนก เหมือนกาที่ไปไปอาศัยอยู่บนจอกแหวนใจ เวลาถ้ามันแหวกจอกแหวนใจ แหวกจอกแหวน มันก็จะเห็นน้ำของมันใช่ไหม ถ้ามันแหวกจอกแหวนใจ เห็นน้ำ น้ำนั้นเป็นสังขจะมีความจริงใจ

แล้วถ้าฝึกหัดทำความสงบของใจเข้ามาๆ ถ้าใจสงบระงับบ้าง มันเข้าถึงน้ำนั้น มันมีความชุ่มชื้น มันมีความสุขในใจดวงนั้น เพราะมันสดชื่นแจ่มใสขึ้นมา

ถ้าจิตมันตั้งมั่นๆ ในสัมมาสมาธินั้นนะ ถ้ามันมีสติมีปัญญาขึ้นมา ใจจอกแหวนบนน้ำนั้นๆ จอกแหวนก็คือกิเลสเหล่านั้นแหละ มันก็อยู่บนน้ำนั้นแหละ ถ้าใช้ปัญญาบनจอกแหวน ปัญญาแบบโลกียปัญญาใจ ปัญญาที่มันคิดได้

สัตว์ที่มันดำรงชีพอยู่บนจอกบนแหวน มันก็ดำรงชีพของมันได้ ถ้าสัตว์น้ำๆ มันอยู่ใต้น้ำ มันก็ดำรงชีพของมันได้ อยู่ที่ว่าสมาธิของใคร ถ้าใครมีสมาธิ มันจะกลับมาทบทวน เวลาปฏิบัติท่านให้ทำซ้ำๆ

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเริ่มต้นนะ นี่ไง สุภททะ ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล

ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ใจการล้มลุกคลุกคลาน มันเป็นมรรคเป็นผลใหม่ แล้วมันเชื่อถือไว้วางใจได้ไหม แล้วมันทำให้มันไม่มีได้ไหม

ไม่ได้ มันก็เป็นของมันโดยอำนาจสมาธิ มันก็เป็นของมันโดยจิตนิสสัย โทสจิต โมหจิต โลกจิต จิตนิสสัยของคนอย่างไร สิ่งใดกระตุ้นขึ้นมา กิเลสมันจะเฟื่องฟูขึ้นมาทันที แล้วเวลาเป็นจิตเป็นนิสสัยของตน แล้วเราเท่าทัน เท่าทันเพราะอะไร เพราะมันชอบ กิเลสเป็นเรา เราเป็นกิเลสใจ ล้มลุกคลุกคลานขนาดไหนก็ตรึกในธรรม

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุบาสก อุบาสิกาที่เขาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาอบอุ่น เขามีความสุขของเขา เพราะกิเลสเป็นทุกข์ ธรรมเป็นสุข

เป็นสุขก็เป็นสุขของปุถุชนไง เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา พระกรรมฐานๆ วิปัสสนาธุระๆ เขาสมบัติอย่างนั้นมันเป็นสมบัติประจำโลก สมบัติอย่างนั้นมันเป็นสมบัติของจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมาตามความเป็นจริง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยนี้ไว้ มันเป็นศาสนา พระพุทธศาสนามีธรรมและวินัย พระพุทธศาสนามีศาสดา พระพุทธศาสนาเวลาประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงไง อากาสิโก ไม่มีกาลไม่มีเวลา ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย

แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จะเอาแบบอุบาสก อุบาสิกาอย่างนั้นใช่ไหม กิเลสเป็นทุกข์ๆ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ธรรมะเป็นสุขๆ ธรรมะเข้าใจธรรมเท่าทันกิเลส

มันก็เป็นเรื่องอุบาสก อุบาสิกาไง มันก็เรื่องปฏิบัติเป็นประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธไง

วิปัสสนาธุระๆ วิปัสสนาธุระถ้าเอาจริงเอางังขึ้นมา ใ้ที่ท่าๆ นั้นแหละ ใ้ที่ท่าๆ ใ้ที่ใ้ปัญญาๆ นั้นแหละเป็นปัญญาบรมสมาธิ นั้นแหละ

จะบอกว่ามันไม่มีไม่ได้ มันก็มีของมันอย่างนั้น ก็ต้องเริ่มต้นจากประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นไง

หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดไว้ ปฏิบัติมียากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้นนี้ กับคราวอีกคราวหนึ่งคือคราวจะสิ้นสุด ทำลายภวาสวะ ทำลายอวิชชา ปฏิบัติยากอยู่ ๒ คราว

ฉะนั้น คราวเริ่มต้น ล้มลุกคลุกคลานแล้วแสนยาก แสนยากขนาดไหน เพราะอะไร เพราะกิเลสมันร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วกิเลสมันร้อยเปอร์เซ็นต์ กิเลสเป็นทุกข์ๆ ใจ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็ทุกข์ ก็อยากปฏิบัติแล้วให้ได้ผลตามที่เราพอใจ อยากประพฤติปฏิบัติแล้วให้

บรรลุลหรรณ ให้สมควรแก่ธรรม แล้วกิเลสมันก็สวมรอย มันก็พาให้ลุ่มลูกคลูกคลานอยู่ขนาดนั้นนะ

ฉะนั้น เวลาทำสิ่งใดแล้วเราก็ปฏิบัติจากเริ่มต้นที่ลุ่มลูกคลูกคลานอย่างนี้ มันก็ต้องเริ่มต้นจากสมมุติของเรา เริ่มต้นจากภวาสวะ เริ่มต้นจากภพ เริ่มต้นจากโลกียปัญญานี้แหละ

แต่เวลาก้าวเดินไปแล้ว จากโลกียปัญญา ถ้าจิตสงบแล้วทำความสงบของใจให้ได้ แล้วใจที่มันสงบๆ ที่เราจะสงบได้โดยใช้สติปัญญา นั้นนะตรีกในธรรม นั้นนะธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จะใช้พุทโธๆ ใช้อานาปานสติ จะทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ให้มันสงบระงับขึ้นมา ให้มันเป็นสมถกรรมฐาน ฐานที่มันแห่งการงาน ฐานที่เป็นความเป็นจริง

มันก็เหมือนเท่ากับว่าแหวกจอกแหน แหวกอยู่อย่างนั้นนะ แหวกจนจะถึงเห็นน้ำนั้น

นี่ก็เวลาพุทโธๆ ก็แหวกกิเลส แหวกความเคยชิน แหวกสันดานเดิม แหวกความพอใจ แหวกความคิดว่ามันเป็นธรรมๆ นั้นนะ แหวกให้ได้

ถ้ามันเห็นน้ำ เออ! ไช้

แล้วในน้ำมันมีสัตว์น้ำนั้น ในน้ำยังมีปลาอีกนะ

น้ำใสจะเห็นตัวปลา ทำสมาธิๆ เวลาสมาธิแล้วมันจะใส ใสแล้วเดี๋ยวจะเห็นตัวปลา

นี่มันเป็นคติธรรม แต่ความเป็นจริง ความเป็นจริงกิเลสมันจะโง่งขนาดที่ว่าเอ็งจิตสงบ แล้วมันจะเป็นปลา มันจะเป็นกิเลสว่ายมาให้จับไช้ไหม

“กิเลสมาแล้วคะ ผู้ปฏิบัติธรรมจะเห็นอฉันท์หรือไหมคะ”

เพราะว่าศึกษาธรรมะ ศึกษาธรรมะเป็นอย่างนั้นจริงๆ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาแสดงธรรมๆ ท่านบอก กิเลสมันคืออะไร ท่านบอกว่า ทำความสงบของใจเข้ามาๆ ใจสงบแล้วน้ำมันจะใส พอใสแล้วมันจะเห็นตัวปลา ถ้าเห็นตัวปลา ถ้าจิตสงบแล้ว เราก็ฝึกหัดศึกษาค้นคว้าเพื่อจะขุดคุ้ยค้นคว้าหากิเลส

นี่ท่านเปรียบเทียบ เวลาเปรียบเทียบขึ้นมาว่า น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา

ไฉ่เรา ไฉ่พวกนักปฏิบัติวิปัสสนาธุระที่กิเลสท่วมหัวใจ ทำความสงบของใจ เดียวน้ำใสจะเห็นกิเลส จะเห็นตัวปลา

แล้วปลามันอยู่ไหน ปลามันคือปลา คือธรรมชาติของมัน เห็นไหม เวลาโมฆบุรุษ โมฆบุรุษตายเพราะลาภ ใจ เวลาเขาตกปลา เบ็ดมันต้องเกี่ยวเหยื่อ เกี่ยวเหยื่อเพื่อจะตกปลา เวลาไฉ่โมฆบุรุษ ไฉ่ปลาโง่ๆ มันก็กินเหยื่อ กินเหยื่อมันก็โดนเบ็ด เบ็ด เวลาเขาวิดเบ็ดขึ้นมา ปลามันก็ติดเบ็ดไปเลย

โมฆบุรุษตายเพราะลาภ เห็นเขาอ่อยเหยื่อ ใจ เคาเหยื่อเกี่ยวเบ็ดแล้วตกปลา ไฉ่ปลาโง่ๆ มันก็จับเลย แต่ปลาที่ฉลาดนะ มันตอดเหยื่อ มันกินเหยื่อแล้วมันไม่กินเบ็ด

ฝึกหัดปฏิบัติของคน นี่พูดถึงคติธรรมๆ ทั้งนั้น

น้ำใสจะเห็นตัวปลา แหวกจอกแหนแล้วจะเห็นกิเลส นี่เป็นคติธรรม แต่โดยสัจจะโดยความจริง โดยสัจจะความจริงของตน ถ้าเห็นกิเลส เห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง มันสะเทือนกิเลส เวลาจับกิเลสได้

สติปัญญาบนจอกแหนๆ นี่มันเป็นโลกียปัญญา กิเลสเป็นจอกแหน จอกแหนมันก็เป็นสามัญสำนึก

ผู้ปฏิบัติทั้งหลายใช้ปัญญา ไฉ่! มันปล่อยวางหมดเลย

มันบนจอกแหนนั่นละ

แหวกไปเรื่อยๆ ใช้สติปัญญาอย่างที่ว่านั่นแหละ ที่ทำนั่นนะถูก แต่ผลของมันยังไม่ถึงที่ผลของมันยังไม่เป็นความจริง

ถ้าผลของมันเป็นความจริง พุทโธก็ได้ อานาปานสติก็ได้ ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ แหวก แหวก แหวก ศึกษาค้นคว้าไป นั่นมันสมณะทั้งนั้นนะ นั่นละปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าเห็นธรรม เห็นน้ำๆ เวลาแหวกแล้วเห็นน้ำ

เห็นน้ำ ตักน้ำได้ใหม่ เห็นน้ำ มีสติปัญญาเท่าทันกับผลการปฏิบัตินั้นใหม่ ถ้ามีผลเท่าทันกับการประพฤติปฏิบัตินั้น ชำนาญในสัจ

ถ้ามีน้ำที่ไหน มีแหล่งมีสิ่งมีชีวิตที่นั่น

ถ้าจิตสงบระงับได้ สิ่งนั้นจะเป็นการเริ่มต้นที่เราจะแสวงหา

เขาจะทำอาหาร เขาจะต้องมีวัตถุดิบ ถ้าจะแกงก็ต้องมีพริกแกง จะต้องมีเปิดมีไก่ สิ่งที่ว่าแกง ถ้าจะทำอาหารชนิดใด มันก็ต้องมีวัตถุดิบอย่างนั้น

สติก็เป็นสติธรรม สมาธิก็เป็นสมาธิธรรม เห็นไหม สัมโพธิธรรมคืออะไร วิจัยในธรรมะนั้นในอินทรีย์ ๕ ใด ถ้ามันพร้อมแล้ว ถ้าจิตสงบแล้วมันคิดได้ มันแยกแยะได้ มันศึกษาได้ มันค้นคว้าได้

แต่ปล่อยให้มันเฝ้าให้มันเสีย ปล่อยให้มันเฝ้ามันเสีย เวลามันเสื่อมใจ เจริญแล้วเสื่อมใจ เวลาเสื่อมแล้วจะเจริญขึ้นมาได้อย่างไร

เวลาสิ่งที่เราฝึกหัด เราศึกษา เราค้นคว้า เราฝึกหัดปฏิบัติของเราให้มันมีความชำนาญในสัจ

สิ่งที่เวลาประพฤติปฏิบัติเข้าไปแล้ว จิตสงบระงับแล้วก็เป็นความสุขอันหนึ่ง เห็นไหม กิเลสเป็นทุกข์ ธรรมะเป็นสุข

นี่ใจ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ แต่เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติมันยังไม่ได้ดับทุกข์ มันเป็นการศึกษาค้นคว้าแสวงหากิเลสต้นหาความทะยานอยากต่างหาก

การขุดคุ้ยค้นคว้า ขุดคุ้ยค้นคว้าหากิเลส ถ้ามันจับกิเลส มันจับกิเลสได้ เห็นไหม จิตเห็นจิตเป็นมรรค

ความคิดทั้งหลายเป็นสมุทัย ผลของมันเป็นทุกข์

จิตเห็นจิตเป็นมรรค ผลของมันคือนิโรธ คือขณะ คือดับทุกข์ ถ้ามันเป็นจริงใจ นี่คืออริยทรัพย์

สิ่งที่ทางโลกเขาแสวงหา ทางโลกเขาประพฤติปฏิบัติกันไป ที่เขาปฏิบัติด้วยอุบาทถ อุบาทถา เขาฝึกหัดปฏิบัติของเขา กิเลสเป็นทุกข์ๆ ใด เวลาศึกษาค้นคว้าขึ้นมา ถ้าฝึกหัดแล้ว ปัญญาอบรมสมาธิ คือเขามีสติมีปัญญาของเขา มันมีความสุขๆ

ความสุขของเขาเท่าทันอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของเขา เขาควบคุมอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดได้ สิ่งที่เขาจะหลุดกระซากลากไปตามความไม่ดี ทำให้เป็นบาปเป็นกรรม เขาละเว้นได้ เขา ละเว้นได้ เขาบอกเขามีความสุขมาก ความสุขมากด้วยการประพฤติปฏิบัติ

นั่นเป็นอุบาทถ อุบาทถา นั่นเป็นปฏิบัติแบบโลก อยู่กับโลก มันก็เป็นคุณสมบัติของโลก

ถ้าเป็นคุณสมบัติที่เราจะประพฤติปฏิบัติธรรม คุณสมบัติของธรรม

ถ้าคุณสมบัติของธรรม ถ้าจิตสงบระงับแล้วแหวกจอกแหนๆ แหวกให้มันได้จริงได้จัง ขึ้นมา

เราจะมีสติปัญญาบนจอกแหนมากน้อยขนาดไหน เราก็ฝึกหัดปฏิบัติของเราตามจิต นิสัยตามความเห็นของตน แล้วถ้ามันแหวกจอกแหนจนเห็นน้ำ แล้วพอเห็นน้ำ สิ่งที่เกิดขึ้นน้ำ เราก็ฝึกหัดปฏิบัติให้ชำนาญในวิธี ชำนาญในการรักษาสิ่งนั้นได้ ถ้าการชำนาญรักษาสิ่งนั้นได้ งานชอบ งานชอบในการแหวกจอกแหนๆ

แหวกจอกแหน ถ้ามันจับจอกแหนได้ ว่าจอกแหนนี้มันเป็นนามธรรม จอกแหนที่มันมี กิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันสะท้อนหัวใจของเราละ ถ้ามันสะท้อนหัวใจคือมันสะท้อน กิเลส ถ้ามันสะท้อนกิเลส มันรู้มันเห็นของมันเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามาใน

เริ่มต้นปฏิบัติ มันปล่อย มันวาง มันเฝ้า มันว่าง

นี่มันเป็นพันธกรรมของจิต อานาจาสนามากน้อยขนาดไหน มันเฝ้า มันว่าง เราก็ เปรียบเทียบได้ เดี๋ยวมันก็ดี เดี๋ยวมันก็ร้าย แล้วมันเฝ้ามันว่าง คนที่เขาที่มีความรู้สึกนึกคิดที่ติงาม เวลาเขามีผลกระทบทางจิตใจ เขาเปลี่ยนเป็นคนละคนเลย

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสเป็นทุกข์ๆ มันเป็นทุกข์ประจำใจในหัวใจของทุกๆ คนอยู่แล้ว เวลา มันทุกข์มันยากแล้วไม่มีทางออกขึ้นมา มาศึกษาค้นคว้า มาฝึกหัดปฏิบัติธรรมขึ้นมา เวลา

ฝึกหัดปฏิบัติธรรมขึ้นมา มันเท่าทันความคิดของตน มันก็เป็นความสุขๆ ธรรมะเป็นความสุข แล้วความสุขมันก็ได้แค่นั้นแหละ เวลาประพฤติปฏิบัติไปแล้วมันจะรู้จริง เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา มันเป็นเรื่องจะลักษณะขึ้นมาได้อย่างไร

ถ้ามันจะเป็นจริงเป็นจัง เป็นกิจจะลักษณะขึ้นมา เห็นไหม หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านถึงบอกให้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา

เพราะเราจะประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เราไม่ได้ปฏิบัติพอเป็นพิธี เราไม่ได้ปฏิบัติแบบอุบาสก อุบาสิกาเขาปฏิบัติ เพราะเขาเป็นอุบาสก อุบาสิกา เขามีหน้าที่การงานของเขา เขาต้องทำวิชาชีพของเขา

เราเห็นภัยในวัฏสงสาร เรามาบวชเป็นพระ เราเป็นนักรบแล้ว เราจะรบกับกิเลสตามความเป็นจริงขึ้นมา ถ้ารบกับกิเลสตามความเป็นจริง

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใน ชมราวาสเขากินเพื่อเกียรติ เพื่อ काम เพื่อศักดิ์ศรีของเขา เรามาบวชเป็นพระแล้วเราไม่ต้องวิตกกังวลกับปัจจัยเครื่องอาศัยทั้งสิ้น ปัจจัยเครื่องอาศัย ชาวบ้าน ชาวพุทธเขาพร้อมที่จะส่งเสริมเราตลอดเวลาอยู่แล้ว แต่ใช้พวกเรา มันดัดจริตเอง นู่นก็ขาดแคลน นู่นก็ไม่พอ นี่ก็ไม่พอใจ มันดัดจริต

ถ้าเป็นความเป็นจริง ๆ มันเป็นหน้าที่อะไรของเอ็ง หน้าที่ หน้าที่เราเลี้ยงชีพชอบ เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้กับชาวพุทธใน ภิกขุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

อุบาสก อุบาสิกาที่เขาพร้อมที่จะส่งเสริมมากมายมหาศาล ขอให้เราทำให้มันจริงมันจังขึ้นมาเถอะ หน้าที่ของเราคือการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติให้เป็นความจริงขึ้นมา เติบงกรรม นั่งสมาธิภาวนาให้มันเป็นจริงขึ้นมา

“ไฉนไม่อย่างนั้นนะ เวลาเจอทางจงกรมก็แขยงเลย แหยงเลย แต่เจอโยม “เจริญพรฯ ปฏิบัติธรรมฯ” จะยุยงส่งเสริมให้คนอื่นทำ ไฉนตัวเองนะไม่ทำ ไม่ใช่หน้าที่ของตัวเองเลย

แล้วถ้าหน้าที่ของตัว เราบวชเป็นพระ เป็นพระปฏิบัติอยู่แล้ว พระปฏิบัติ ปัจจัยเครื่องอาศัยมันทับตาอยู่แล้ว สิ่งที่เขาจริงเขาจ้งขึ้นมามันอยู่ที่การภาวนาของเราเท่านั้น เวลาภาวนาของเราเท่านั้น ให้มันเป็นจริงเป็นจังของเราขึ้นมา

เวลามันยาก มันยากอยู่คราวเริ่มต้นนี้ คราวเริ่มต้นล้มลุกคลุกคลานตลอดเวลา เวลามันทุกข์มันยากขึ้นมา จิตมันเสื่อม มันก็บอก เราก็ทำได้ โลกเป็นอย่างไร เราก็ทำได้ทั้งนั้นนะ

มันคิดไปนู่น จิตมันส่งออก เวลามันอันตู้ขึ้นไป มันดีดกลับหมดละ

แต่ถ้าเขาจริงเขาจ้งขึ้นมา มันจะเสื่อมขนาดไหน มันต้องเจริญได้ เวลาที่มันเจริญมา มันเจริญมากับใจของเรา เวลามันเสื่อม เสื่อมไปจากใจของเรา มันเสื่อมไปเพราะอะไร

มันเสื่อมไปเพราะประมาทเลินเล่อ ไม่สนใจ ไม่ศึกษา ไม่ค้นคว้า ไม่ทำให้มันงอกงามของมันขึ้นไป

ทำให้งอกงามของมันขึ้นไป ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ สมาธิก็คือสมาธิ แล้วสมาธิมันมีความสุข มีความแว้งว้าง มีความมหัศจรรย์ของมันนั่นแหละ แต่ความแว้งว้าง ความมหัศจรรย์ของมัน สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน แล้วฐานที่ตั้งแห่งการงาน รำพึงให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

ถ้ามันเห็นจิตๆ จิตที่มีความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิด ถ้ามันจับได้ มันเป็นขันธ ๕ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดมันสมบูรณ์แบบของมันถึงเป็นอารมณ์ ถ้ามีสติมีปัญญามันแยกแยะของมัน ถ้าเท่าทันของมัน ถ้ามันเท่าทัน มันก็ปล่อยๆ

ปล่อยขนาดไหน เราก็แยกแยะของมัน ในรูปก็มีเวทนา มีสัญญา มีสังขาร วิญญาณ ในเวทนามีรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในสัญญามันก็มีของมัน ถ้ามันเท่าทัน ความรู้สึกมันหยุดหมดละ

เวลามันหยุด มันหยุดเพราะอะไร

หยุดเพราะเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาจนจิตเราสงบระงับแล้ว แล้วเราเห็นสติปัฏฐาน ๔ คือ เห็นธรรม เห็นจิตฯ ใจ จิตที่มันจับของมัน พิจารณาของมัน ความคิดมันรวดเร็วขนาดไหน แล้วกิเลสมันแทรกซ้อนเข้ามาอย่างไร มันรู้มันเห็นของมันนะ

กิเลสถ้ามันแทรกซ้อน มันมีสติปัญญาว่าเท่าทันแล้ว ชันท์ ๕ มันหมุนไปไม่ได้ ชันท์ ๕ หมุนไปไม่ได้ มันคิดไม่ได้ มันคิดไม่ได้ มันก็หยุดคิด มันหยุดคิดด้วยสติปัญญา ไม่ใช่หยุดคิดด้วยการกดทับ มันไม่ได้หยุดคิดด้วยการจินตนาการ มันหยุดคิดโดยที่ที่เราคิดเอง

จิตสงบแล้วฝึกหัดวิปัสสนา มันเป็นการฝึกหัดวิปัสสนาอ่อนๆ

จิตสงบแล้วจะเกิดปัญญาโดยอัตโนมัติ เพราะความเข้าใจผิด เพราะคิดว่าน้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา

น้ำใสคือมันสงบระงับที่รักษาจิตของตนได้ เดียวน้ำมันก็ขุ่น เดียวน้ำมันจะ จอกเหวนมันก็ปิด สัตว์ในน้ำมันก็กว่นให้น้ำนั้นขุ่น นกกาต่างๆ นกเหล่าต่างๆ มันก็กว่นให้น้ำนี้ขุ่น

ในการประพฤติปฏิบัติ จิตที่มันสงบระงับ เดียวมันก็คลายออก คำว่า “คลายออก” ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถ้ายังไม่ใช่บุคคลคู่มือที่ ๑ คู่มือที่ ๒ คู่มือที่ ๓ คู่มือที่ ๔ ไม่รู้จักเหตุจักผลหรอก

นี่ไง สุภททะ ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนาไหนไม่มีผล

หัวใจดวงใดที่ยังประพฤติปฏิบัติไม่รู้จักมรรคจักผล สิ่งที่มีนักวามมาทั้งหมดว่าเป็น ธรรมๆ อุบาสก อุบาสิกา

แล้วภาคปริยัติที่ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาามาก ศึกษา มารู้มาก แล้วปฏิบัติไปแล้วสิ่งนั้นนะ สิ่งที่เราๆ มันจินตนาการหมดละ มันโผล่ขึ้นมาในใจของตน แล้วก็ห้ศรัทธา ค่อยๆ มันเป็นอย่างนั้นๆ เป็นอะไร เวลากิเลสมันพลิกมันแพลง กิเลสมันอ้างมันอิง กิเลสเป็นเรา เราเป็นกิเลส กิเลสมันบังเงา ร้อยแปด

เพราะเวลาที่เรฝึกหัดปฏิบัตินี้ เพื่อเราจะเห็น เราจะจับกิเลสให้ได้ แล้วเราจะฝึกหัด ประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา ถ้าเวลาฝึกหัดปฏิบัติของเราขึ้นมา ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติ มาแล้วนะ กองทัพธรรมเข้าประหัดประหารกองทัพกิเลส เพราะมันเห็นกิเลส

กิเลสเดี๋ยวมันก็พลิกมันก็แพลง เดี๋ยวมันก็ยันจนหายท้อง เดี๋ยวมันก็หลอกมาล่อว่าจะ
บรรลุธรรม เดี๋ยวมันก็พลิกมันก็แพลง มันเป็นเราไง กิเลสเป็นเราไง ธรรมะ กิเลสมันก็อ้างได้

เวลาที่เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ปฏิบัติแล้ว ทบถอนแล้วทบถอนอีก ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันปล่อย
ปล่อย มันไม่มีเหตุมีผล ไม่เอา

หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดเอง เวลาปฏิบัติขึ้นไปมันปล่อยหมดเลย อย่างนี้ไม่ใช่พระ
อรหันต์หรือ

มันไม่มีเหตุมีผล ไม่เอา มันต้องมีเหตุ มันต้องมีผล มันต้องมีที่มา มันต้องมีที่ไป มันมี
เริ่มต้น ท่ามกลาง และที่สุด

ต้นคุด ปลายตรงไม่มี

อันนี้ต้นไม่ได้คุด มันมุดลงในภวาสวะ มุดลงในใจ ไม่มีต้นเลยละ จับต้นชนปลายไม่ได้
ล้มลุกคลุกคลาน ปฏิบัติไปให้กิเลสมันบังเงา ให้กิเลสมันย่ำยีอยู่อย่างนั้นนะ

กิเลสเป็นทุกข์ๆ นี่การประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ปฏิบัติธรรม ธรรมะเป็นสุขๆ

เวลาที่จิตมันสงบระงับได้มันก็เป็นสุขชั่วคราวๆ แล้วอำนาจวาทนามันก็อ่อนแอขนาด
นั้นนะ

เวลาเป็นสุขๆ ธรรมะๆ

ธรรมะอะไรของมึง ก็มันเลื่อมให้เห็นซึ่งๆ หน้าไง ธรรมมันเป็นสุข มันต้องไม่มีทุกข์สิ แล้ว
เวลาอมทุกข์อยู่ในใจนั้นนะ มันเป็นธรรมได้อย่างไร ทำไมไม่ได้คิดเลย

คนป่วย ถ้ามันมีเชื้อโรค โรคมันอยู่ในร่างกายนั้น เดียวถ้าร่างกายอ่อนแอ เดี๋ยวมันก็ปะทุ

เหมือนกัน กิเลสมันเป็นกิเลสวันยังค่ำ

เวลาทำความสงบของใจขึ้นมาได้บ้างๆ ปล่อยปละละเลย ประมาทเลินเล่อ ต้นยังไม่ได้
เกิดเลยนะ

ถ้าต้นมันจะเกิด จิตสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญาๆ ฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้ามีปัญญามันแยกมัน
แยะแล้ว การฝึกหัดใช้มันต้องฝึกหัด ฝึกหัดคือเริ่มต้น นี่จากปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรม
สมาธินี้สุดมยปัญญาชัดๆ เลย เพราะอะไร

เพราะตรีกตรองธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชัดๆ นี่กิดิธรรมะขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย เพื่อเข้าไปแยกแยะกับอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นกิเลส

แล้วกิเลสมันไม่กลัวอะไร กลัวธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าล้วนๆ

แล้วทั้งจะเป็นภาษาไทย จะเป็นภาษาบาลี จะเป็นภาษาอะไรก็แล้วแต่ เพราะสิ่งนี้จารึก
ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราตรีกในธรรมๆ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ

คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” มันเป็นโลกียะใหม่ มันเป็นโลกใหม่

มันคิดจากเราสามัญสำนึก โลกทั้งนั้น เวลาทำความสงบของใจเข้ามา จิตมันสงบระับ
แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าสมาธิ ถ้าไม่ฝึกหัด ภาวนามยปัญญามันเกิดอย่างไร แล้ว
ภาวนามยปัญญามันจะใช้ปัญญากับอะไร

ถ้ามันจะใช้ปัญญา ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นไหม เห็นจิตๆ จิตที่ว่ามันเป็น
นามธรรมๆ เวลามันจับแล้ว โอ้โฮ! มันมหัศจรรย์ ถ้ามันแยกได้ มันเป็นกองๆ เลย นี่กองรูป กอง
เวทนา กองสัญญา กองสังขาร กองวิญญาณ อารมณ์ความรู้สึกเป็นกองๆ เลย แล้วมันแยกมัน
แยะออกมา มันแยก ๕ กองออกจากกัน ถ้ามันแยก ๕ กองออกจากกัน ความรู้สึกนึกคิดจะ
เกิดขึ้นได้ไหม

แล้วชั้นอย่างหยาบ ชั้นอย่างกลาง ชั้นอย่างละเอียด เดียวความคิดอันละเอียดนะ
ละเอียด ละเอียดกว่านี้อีก ใ้ที่ว่า เป็นกองๆ เดียวมันจะแวววาวเลยละ แล้วที่ชั้นอย่างละเอียด
ในหัวใจ กามราคะ ปฏิฆะ อันนั้นมันต้องใช้มหาสติ มหาปัญญา มันมหัศจรรย์ไปมากกว่านี้อีก

ถ้าเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาจากการฝึกหัดภาวนา มันจะเป็นปัญญา มหาปัญญา

นี่เวลาฝึกหัดสัจจะความเป็นจริงใจ มันไม่ใช่เรื่องโลกๆ

ธรรมะปนเปื่อน มันเปื่อนไปด้วยกิเลสไ้ แล้วก็ปฏิบัติโดยกิเลส แล้วกิเลสก็บูชา มันก็ว่า
 ชั้น ๕ เหมือนกัน รูป เวทนา สัญญา สังขารเหมือนกัน เพราะอะไร เพราะธรรมและวินัยไ้
 เพราะพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ไ้ แล้วศึกษามาแล้วไ้ นี่ปริยัติไ้ ทรงจำไ้ ทรงจำได้หมดละ แล้ว
 ปฏิบัติไป น้อมไปให้เป็นหมดละ น้อมไปโดยกิเลสไ้ ธรรมะปนเปื่อน ปนเปื่อนด้วยกิเลส แล้ว
 เลยธรรมเป็นพิษ ธรรมเป็นพิษเพราะมันไม่เป็นธรรม

กินอาหารปนเปื่อน อาหารเป็นพิษ ตาย อากาศเป็นพิษ ขาดอากาศหายใจก็ตาย ปฏิบัติ
 ธรรมปนเปื่อนๆ ธรรมเป็นพิษ ธรรมเป็นพิษมันก็เป็นกิเลสไ้ ธรรม ปฏิบัติธรรม บรรลุธรรม มี
 คุณธรรม

โลกามิสยิ่งใหญ่ ไปตามโลกหมดเลย ธรรมเป็นอย่างนั้นหรือ

ถ้าธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม มีสติเท่านั้นนะ มันก็เท่าทันความคิดแล้ว มี
 สติไม่เป็นอย่างนั้น เพราะเราเป็นพระ เป็นพระมีศีล ๒๒๗ ศีลสมบุรณ์แบบ มีศีล มีสมาธิ แล้วมี
 ปัญญา มีศีลคือมีรั้วรอบขอบชิดว่าเราเป็นพระ ไม่พูดจาเหลวไหล ไม่พูดจาโป้ปดมดเท็จ มี
 สมาธิ มีสมาธิคือไม่ล่องแล้ง มีสมาธิ มีความมั่นคงในชีวิต

ฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าได้ปัญญาขึ้นมา ภาวนามยปัญญามันจะเกิดความมหัศจรรย์ว่า
 องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภนารื้อสัตว์ชนสัตว์ๆ เวลาภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมา
 เกิดขึ้นมาจากจิต เกิดมาจากหัวใจดวงนั้น ไม่ใช่เกิดจากสมอง ไม่ใช่เกิดจากวิทยาศาสตร์ เกิด
 จากโลกต่างๆ ทั้งสิ้น สิ่งนั้นมันเป็นปัญญาโลกๆ มันเป็นโลกียะทั้งสิ้น ใ้ยังพูดแจ้ๆๆ นั้นไม่ใช่

แต่ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา มันจะเร็วเพราะอะไร เพราะเวลาจิตถ้ามันเคลื่อนที่ เวลาปัญญา
 มันว่องไว ความคิดเร็วกว่าแสงๆ เวลาภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น มันเร็วยิ่งกว่าแสง มันเท่าทัน
 ความคิดทั้งสิ้น มันจับความคิดมา เพราะอะไร

เพราะเป็นสงครามธาตุ สงครามขันธ สงครามธรรมกับสงครามกิเลสที่มันเกิดขึ้น มันเข้า
 ต่อกันโดยบนหัวใจของเรา มันจะหมุนตัวๆ แล้วเราจะมีสติมีปัญญา เราจะมีความสุขของเรา
 เราจะมีคามมูมานะของเรา มันจะมีความเพียรไ้

ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะที่การกระทำ มักน้อยสันโดษ มั่นน้อยสันโดษจากปัจจัยเครื่องอาศัย แต่มันจะเพิ่มสติ เพิ่มปัญญา เพิ่มแนวทางในการปฏิบัติในหัวใจของตนอีกมากมาย ถ้าอีกมากมายขึ้นมา เห็นไหม

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพุดติปฏิบัติของท่านมาแล้ว ท่านแก้จิตๆ เพราะท่านได้แก้กิเลสในใจของท่านแล้ว แล้วถ้ามันเท่าทันกิเลสในใจของท่าน ท่านมาแก้จิตของลูกศิษย์ลูกหา ธรรมทายาทๆ ที่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอบรมมานี้ แก่แต่ละชั้นแต่ละตอนขึ้นมา แต่ละบุคคล คู่ ๑ คู่ ๒ คู่ ๓ คู่ ๔

เวลาคู่ ๑ ขึ้นมา โอ้โฮ! มันทุกข์มันยากขนาดไหน เวลามันทุกข์มันยาก เริ่มต้นภาวนาไม่ได้ ภาวนาไม่เป็นใจ แต่เวลาฝึกหัดปฏิบัติแล้ว เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม ถ้ามีดวงตาเห็นธรรม นี่พาดกระแสง เท้าพาดฝั่งแล้ว

แต่ถ้าอยู่ในโสมะ อยู่ในวัฏสงสาร ป้อมแป้มๆ อยู่กลางทะเลนั่นนะ จะทุกข์จะยาก แล้วมันมีฉลาม มันมีสัตว์ร้ายเข้ามากัดทำลายชีวิต มันทุกข์มันยาก มันหวาดมันระแวง มันทุกข์ไปหมดละ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับเป็นธรรมดา ด้วยภาวนามยปัญญา ปัญญาที่การประพุดติปฏิบัติ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาสัง นี่เท่าเข้าถึงฝั่งพาดกระแสง

เท่าเข้าถึงฝั่ง พาดกระแสง มันเกิดมาจากไหน

มันไม่ใช่ธรรมะปนเปื่อน

เพราะธรรมะปนเปื่อน เป็นสมาริกัสมาริกที่กิเลสต้นหาความทะยานอยาก เป็นธรรมๆ ก็เป็นธรรมเป็นพิษ เป็นพิษเพราะทำลายตนเอง เป็นพิษเพราะทำลายอำนาจวาสนาของตนที่เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

มีอำนาจวาสนามาบวชเป็นพระ มาประพุดติปฏิบัติขึ้นมา จะเอาความเป็นจริงขึ้นมา เราจับกิเลสต้นหาความทะยานอยาก ทุกข์ สมุทัย ต้นหาความทะยานอยากที่เป็นเหตุแห่งทุกข์

แล้ววิปัสสนาขึ้นไป เวลามันชำระล้าง มันดับหมด สำรอก ขาด ดับหมดโดยความเป็นสัจจะ ความจริง อริยทรัพย์ นี่เท่าถึงฝั่ง

เท่าถึงฝั่งแล้ว คนที่เท่าถึงฝั่งไม่ต้องตะเกียกตะกาย ไม่ต้องป้อมแป้มๆ อยู่ในโอชะ มันต่างกันมากน้อยขนาดไหน

สถานะของจิตแตกต่างกันไปเลย แล้วสถานะของจิตที่มันมีวิหการธรรมในหัวใจของตนไม่ สิ้นพตปรามาส ไม่ลุ่มไม่คล้ำ มันเป็นความจริงนะ ถ้าเป็นความจริง ความจริงจากใจดวงนั้น เพราะอะไร

บุคคลคู่ที่ ๑ ก็ยังชวนชวายเป็นบุคคลคู่ที่ ๒ บุคคลคู่ที่ ๒ ก็พยายามชวนชวายเป็นไปให้บุคคลคู่ที่ ๓ บุคคลคู่ที่ ๓ ให้เป็นบุคคลคู่ที่ ๔ บุคคล ๔ คู่ จิตมหัศจรรย์ เวลาจิต มหัศจรรย์นี้ไง

สิ่งที่เวลาประพตปฏิบัติขึ้นมา สิ่งถ้าเป็นโลกๆ เป็นเรื่องโลก เป็นเรื่องกิเลส ถ้าธรรม มันปนเปื่อน ปนเปื่อนด้วยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก สมาริก็สมาริที่เป็นพิษ ถ้าเป็นธรรมๆ ก็เป็นธรรมที่เป็นพิษ เป็นพิษขึ้นมาก็ทำให้การประพตปฏิบัติของตนเหลวไหล

การประพตปฏิบัติของตนวังวนอยู่ในกิเลส ทั้งๆ ที่เรามีอำนาจวาสนาที่มากจะประพต ปฏิบัติให้ทำตามความเป็นจริง เราไม่ใช่ปฏิบัติไปตามอุบาสก อุบาสิกาที่เขาปฏิบัติกันอย่างนั้น

เขาปฏิบัติกันอย่างนั้น สาธุนะ เขาก็เป็นคนดี เขาก็เป็นชาวพุทธ แต่เขาประพตปฏิบัติ กิเลสเป็นทุกข์ ธรรมะเป็นสุขๆ แต่มันก็สุขในวิภวະไ

คนจะวิวิภวະๆ แยกออกไป เพราะอะไร

เพราะจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวิภวະ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดอีก ๗ ชาติ เกิดที่ไม่สิ้นสุด นี่เวลาเท่าถึงฝั่งมันรู้ มันเป็นปัจเจตัง สันติวิภวະโก เพราะมันเป็นปัจเจตัง เป็นสันติวิภวະโกผู้ที่ประพตปฏิบัติ

ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย

แล้วจิตที่มันเป็นๆ มันไม่เป็นตามข้อเท็จจริงในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช่ไหม เวลาปฏิบัติไปมันเป็นแต่ความเข้าใจของตน

น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา ปลา มันจะเข้ามาชน ชนกับลอบกับไซที่เราดักไว้ แล้วเราจะจับมันได้

มันเป็นจริงตรงไหน กิเลสมันเป็นอย่างนั้นไหม

กิเลสมันเป็นนามธรรม ความอยาก อนุสัยมันนอนเนื่องมากับใจ มันครอบครองหัวใจของตน

เราศึกษาธรรมๆ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ ตามวัดตามวาเขาเขียนตัวอักษรเป็นอักษรเป็นมารเลย

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ผ่องใส จิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส

มันเป็นอักษรเป็นมารไหม ผ่องใสจนเราต้องไปยอมจำนนกับมันนะ คนที่ปฏิบัติไม่มีครูบาอาจารย์แก้ มันจะรอดพ้นไปได้อย่างไร เพราะมันมหัศจรรย์

แล้วมันนี่ไง กิเลส อุปกิเลส ความว่าง ความผ่องใส อุปกิเลสทั้งนั้น สิ่งที่ผ่องใส สิ่งที่เป็นนามธรรม กิเลสทั้งหมด

ที่ไหนมีจิต ที่นั่นมีภพ ที่ไหนมีความรู้สึก ที่นั่นมีตัวตน

ที่ไหนๆ ก็ในใจเราทั้งนั้นนะ

แล้วเวลามันเป็น ที่ไหนก็ว่างหมดใจ ที่ไหนเว้งว่างๆ

กิเลส อุปกิเลส

กิเลสหยาบๆ เห็นไหม กิเลสเป็นทุกข์ เป็นทุกข์เป็นยาก เป็นความหิว เป็นความโหย เป็นความกระหาย เป็นความไม่ได้ตั้งใจ กิเลส

เป็นสุขๆ สมความปรารถนาได้ตั้งใจ ทำสิ่งใดได้ผลประโยชน์ มันเป็นความสุข ธรรมะเป็นสุขๆ

นี่กิเลส กิเลสของมนุษย์

เวลาปฏิบัติขึ้นไป นี่ไง สิ่งที่ว่าอุตตริมธุสมุทธรรมไฉ ฌานสมาบัติตั้งแต่สมาธิขึ้นไป แล้วเวลาทำสมาธิ เว้งว้างๆ แล้วกิเลสอย่างละเอียดไฉ กิเลสที่เป็นนามธรรมไฉ

กิเลสที่เป็นวัตถุที่เราจับต้องได้ที่เป็นทุกข์เป็นยาก เรารู้นี้กิเลส เพราะมันขัดแย้งกับหัวใจ มันขัดแย้งกับหัวใจเรา มันไม่สมความปรารถนา เป็นทุกข์ทั้งหมดเลย

แล้วมันเว้งว้างๆ อุปกิเลสครับ อุปกิเลส ๑๖ กิเลสทั้งนั้น

ถ้าธรรมะมันปนเปื่อน ธรรมะปนเปื่อน ธรรมมันก็เป็นยาพิษ เวลาผู้ปฏิบัติก็ล้มเหลว แล้วปฏิบัติแล้วก็ปฏิบัติเพื่อบูชาพระพุทธรเจ้า แต่ปฏิบัติเป็นมิจฉาทิฏฐิ ปฏิบัติบูชาไปไฉ ตามโลกๆ เขาไฉ โลกปฏิบัติอย่างไรก็ชื่นชมไปกับเขา

แต่ถ้าเราปฏิบัติแล้วไม่เชื่อ สติมันยับยั้งความรู้สึกนึกคิดได้ สมาธิก็ให้เราเป็นสุข แล้วมันเป็นสมาธิก็คลายออก ปัญญาๆ ยังไม่เกิด

ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมาด้วยความชอบธรรม มันจะรู้เลย อ้อ! ภาวนามยปัญญา ปัญญาเป็นอย่างนี้ มันถึงแยกวิปัสสนาธุระกับคันถธุระ

คันถธุระนั้นนะโลกียปัญญา ปัญญาของโลก ปัญญาของจิตวิญญูญาณ ปัญญาของผู้มีชีวิตนั้น นั้นนะโลกียะทั้งหมด เพราะมันเกิดจากจิต มันเกิดจากอวิชชา มันเกิดจากการศึกษาเล่าเรียน นี่โลกียปัญญา

แล้วถ้าเป็นภาวนามยปัญญา สมาธิยังทำไม่เป็น ทำไม่ได้ มันเกิดภาวนามยปัญญาไม่ได้ สิ่งที่เกิดก็เหมือนกับปริยัตินั้นแหละ นี่ไฉ ภาคปริยัติ สิ่งที่เกิดขึ้น โลกียะ คือเกิดจากตัวจากตนของตนทั้งสิ้น

ภาวนามยปัญญา เห็นไหม จิตนี้เป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาเกิดจากจิตนั้น ถ้าสมาธิมันมั่นคง มันก็ใช้ปัญญานั้น มันก็ก้าวเดินไปได้ ถ้าก้าวเดินสักพักหนึ่ง สมาธิมันอ่อนแอลงนะ มันเป็นสัญญาแล้ว

สัญญาคือการเปรียบเทียบเทียบเคียงของเดิมๆ ถ้าของเดิม ถ้าเป็นสัญญา มันก็เป็นโลกียะนั่นแหละ แต่มันเป็นสัญญา

สัญญานี้ร้ายกาจนัก เพราะมันเกิดสัญญาแล้ว เราจะยึดมันความรู้ความเห็นอันนั้น ถ้ายึดมันความรู้ความเห็นอันนั้นก็เข้าใจว่าจะเท่าทันกิเลสๆ

มันเป็นสัญญา มันเป็นโลกียะ มันจะเข้ากับโลกุตระได้อย่างไร

ถ้าโลกุตระ เวลาพิจารณาไปแล้วมันปล่อย ใ้อโฮ! ใ้อโฮ! มันยังไม่มีชนะ มันยังไม่สมุจเฉท การปล่อยๆ นี่ตังคับหามชั่วคราวๆ การปล่อย ปล่อยจริงๆ แต่มันปล่อยแบบไม่สะเด็ดน้ำ มันปล่อยด้วยกำลัง มันปล่อยด้วยความอุตสาหะ มันปล่อยด้วยความเพียร แต่มันปล่อยมากปล่อยน้อยขนาดไหน มันปล่อย เดี่ยวมันก็กลับมาอีก มันปล่อยแล้ว เดี่ยวมันก็พุ่มาอีก มันปล่อยแล้ว เดี่ยวก็ล้มลุกคลุกคลานอีก มันอยู่อย่างนั้นนะ ถ้าไม่มีवासนา ไม่มีवासนาก็หลงเชื่อมันไป

แต่ถ้าคนมีवासนา เคยหลงเชื่อไปแล้ว แล้วเวลาฝึกหัดปฏิบัติแล้วเดี๋ยวลกลับมา อ้าว! ก็ไหนดว่ามันตายแล้วไง มันตายแล้วทำไมมันทิ่มมันแทงอยู่อย่างนี้ แสดงว่ามันไม่ตาย แสดงว่าไม่ได้สมุจเฉทพหาม

ชั่วคราวๆ กิเลสมันสลบไป เพราะด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา ด้วยความอุตสาหะของเรา แล้วพอกิเลสมันสลบไป พอมันฟื้นขึ้นมาะ มันเอาหนักกว่าเก่า มันละเอียดกว่าเก่า มันพลิกแพลงกว่าเก่า เพราะมันรู้แล้วไง

ถ้ากิเลสมันยังไม่รู้ณะ เราทำ กิเลสมันก็ผิดพลาดได้บ้าง แต่เวลาถ้ามันเคยพ่ายแพ้ มันเคยโดนการกระทำแล้ว มันจะยิ่งพลิกตัวมันขึ้นมาให้ฉลาดกว่านั้น ให้ทำให้พลิกแพลงกว่านั้น ใ้อการปฏิบัติมันถึงยากขึ้นไปอีก

ถ้ายากขึ้นไป เราก็พิจารณา เพราะอะไร

กิเลสเป็นเราใจ เพราะเรามีวิชา เราเกิด มันถึงอยู่กับเราใจนี้ใจ แล้วเรามีอำนาจวาสนา เราบวชเป็นพระ เรามาประพฤติปฏิบัติ เราจะปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมใจ

เราปฏิบัติ มันเป็นธรรมชาติ มันต้องมีปนเปื่อนโดยกิเลส เพราะเรามีกิเลสโดยข้อเท็จจริง อยู่แล้ว แต่วิธีการปฏิบัติฯ เขาให้ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ให้เป็นสมาธิสมาธิ เป็นสมาธิก็ เป็นสมาธิสมาธิโดยความชอบธรรม ถ้าเรายกขึ้นสู่วิปัสสนาก็ฝึกหัดใช้ปัญญา ก็ฝึกหัดใช้ ปัญญาโดยความชอบธรรม ไม่ให้มันปนเปื่อนโดยกิเลส

แต่พอมันพิจารณาไปแล้ว พอสมาธิมันอ่อนแอลง สมาธิมันเบาบางลง สิ่งที่เป็นสัญญา นั้นนะปนเปื่อนร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ถ้ามันปนเปื่อน ปนเปื่อนร้อยเปอร์เซ็นต์ การวิปัสสนานั้นมันก็เป็นธรรมเป็นพิษ มันก็เป็นประโยชน์ที่ล้มลุกคลุกคลานว่าจะไม่ได้ มันก็ได้สัญญา ได้ความจำใจ แต่ความเป็นจริงมันไม่เกิดใจ

ถ้าความเป็นจริงมันเกิด เราต้องกลับมาทำความสงบของใจ คนที่ฉลาด ถ้ามันใช้ปัญญา ไปแล้วล้มลุกคลุกคลาน กลับ วางไว้ กลับมาทำความสงบของใจเข้ามา พอทำความสงบของใจ เข้ามา พอจิตมีกำลังแล้วยกขึ้นไปสู่วิปัสสนาด้วยกำลัง ด้วยความสดชื่น ด้วยความพร้อม ด้วย ความพิศ ใช้สติปัญญา ปัญญาภาวนามยปัญญาเกิดอีกแล้ว ไม่ใช่สัญญา

ไฉนสัญญาฯ ธรรมปนเปื่อน ปนเปื่อนโดยกิเลส ปนเปื่อนโดยโลก ปนเปื่อนด้วยความ เข้าใจผิด มันปนเปื่อนไปหมด มันก็เลยธรรมเป็นพิษ เป็นพิษเพราะปฏิบัติแล้วอมจำนนกับ กิเลส โลกก็เลยเป็นใหญ่ ธรรมไม่เป็นใหญ่

ถ้าธรรมเป็นใหญ่ สติสัมปชัญญะสมบูรณ์แบบ

วิหารธรรมนะ ธรรมนั้นยิ่งใหญ่เพราะอริยทรัพย์ อริยบุคคล ไม่ใช่ปุถุชน ไม่ใช่กัลยาณชน โสดาปัตติมรรคนั้นระหว่างความชวนชวายกระทำ เหตุ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ

ไม่มีเหตุสมมูลสมควรพอดี ผลเกิดขึ้นไม่ได้ มันจะเป็นธรรมปนเปื่อน แล้วธรรมเป็นพิษ เป็นพิษเพราะมันทำลายความเพียร ทำลายความวิริยะ ทำลายการเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบ พระพุทธศาสนา แล้วจะทำจริงทำจังของเราขึ้นมาให้เป็นสังฆธรรม ให้เป็นวิหารธรรม ให้ เป็นอภิปุพฺพธรรมในใจ

มันทำไม่ได้

ทำไม่ได้ก็ชวนชวาย บารมีเกิดจากการสะสมเพิ่มพูน บารมีเกิดจากความเป็นมนุษย์ เพราะการเกิดเป็นมนุษย์มีคุณค่าแล้ว แต่คุณค่า กิเลสมันยิ่งใหญ่กว่า กิเลสมันซับซ้อนกว่า กิเลสมันเหี้ยมหย่าทำลายมากกว่า เราถึงได้พยายามชวนชวาย

ถ้ายังชวนชวาย ยังซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ สัจจะ มีสัจจะในการกระทำของตน อย่าเหลวไหล อย่าอ่อนแอ อย่าไหลตามกิเลสไป

ไหลตามกิเลสไป เราเข็นครกขึ้นภูเขา เวลาครกมันหล่นมา กลิ้งมาทับเราแบนแต่แต่ แล้วเจ็บปวด มีบาดแผล มีการกระทำแล้วมันฝังใจ

แต่ถ้าเป็นบัณฑิต ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี เราฝึกหัดปฏิบัติ ทำไมจะทำไมไม่ได้ เวลาทุกข์ทางโลก ตกนรกอเวจีมันแสนทุกข์แสนยาก มันยอมจำนน กิเลสมันครอบงำ มันก็ไหลไปตามมัน

แต่ขณะนี้เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ศาสนาเจริญอีกหนหนึ่ง มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น มีครูบาอาจารย์ของท่านประพฤติปฏิบัติ ท่านทำสมความปรารถนาของท่าน

แล้วเราก็พยายามชวนชวายอยู่ เพียงแต่มันปนเปื่อนโดยกิเลส ปนเปื่อนโดยความเห็นผิด เราก็พยายามทำให้มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เราก็พยายามแยกแยะขึ้นมาให้มันเป็นความจริง อย่าเอาธรรมะเป็นพิษเข้ามาในใจของตน ล้มลุกคลุกคลาน มีแต่ความน้อยเนื้อต่ำใจ

ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ท่านได้มาแบบลอยมาจากฟ้า ได้มาแบบลาภหล่นใส่ศีรษะท่านอย่างนั้นหรือ

อ่านประวัติครูบาอาจารย์สิ ท่านทุกข์ยากขนาดไหน ท่านชวนชวายขนาดไหน ด้วยบารมีธรรมของท่าน ท่านถึงปฏิบัติของท่านถึงที่สุดแห่งทุกข์ เอวัง